

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

2026-YIL
IYUN/6-SON, III-QISM

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyun.
III-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukariyeva Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

SUD BOSHQARUVCHILARI FAOLIYATINING IQTISODIY RAG'BATLANTIRISH TIZIMI VA ULARNING SUBSIDIAR JAVOBGARLIGI: MUAMMOLAR VA TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	12
Soliyev Damirjon Nurmatovich	
BLOKCHEYN TEKNOLOGIYASI ASOSIDA MOLIVAVIY TRANZAKSIYALARNI NAZORAT QILISH TIZIMI (SMART-KONTRAKTLAR, MARKAZLASHMAGAN MA'LUMOTLAR BAZASI VA AUDIT IZLARI)	18
Olimova Mukhlisa Vohidjon qizi	
SANOAT SEKTORIDA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH: STRATEGIK AFZALLIKLAR VA TO'SIQLAR TAHLILI	26
Xatamov Ochildi Qurbonovich	
ТРАНСФОРМАЦИЯ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ УЗБЕКИСТАНА КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ЕЁ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ	32
PhD. Юлдашева С.Ш	
TREND MODELLARI YORDAMIDA MEHNAT RESURSLARI SONINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH	38
Haydarova Dinora Atamurot qizi	
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ВЫКУПА И ПРОДАЖИ КВОТ НА ОРОСИТЕЛЬНУЮ ВОДУ	43
Гоженко Борис Владимирович	
MOLIVAVIY LEVERIJ SAMARASI VA QARZ MABLAG'LARINI BOSHQARISHDA UNDA FOYDALANISH	50
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
XIZMATLAR SOHASIDA WEBMONEY TO'LOV TIZIMINI KOMPYUTERDA O'RNATISH VA SOZLASHNING IQTISODIYOTDAGI ROLI	55
Fazilat Esirgapovna Jomonqulova	
Nizomov Murod	
Qurbonboyeva Rayhon Bahronjon qizi	
MECHANISMS FOR THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF A HEALTHY LIFESTYLE	58
Shukhrat Mashrabboevich Mamadaliyev	
BANK SEKTORIDA OPERATSION SAMARADORLIK VA XAVFLARNI BOSHQARISHNI BAHOLASH	62
R.I.Rashidov	
A.N. Elmurodov	
A.A. Muhiddinov	
TRANSFORMING ECONOMIC GOVERNANCE IN UZBEKISTAN THROUGH DIGITAL PUBLIC SECTOR TOOLS	68
Bokhodirol Boriykhon Boburovich	
Bahromjon Urmanov	
TIJORAT BANKLARINING INVESTITSIIYA VA KREDIT SALOHIIYATINI BOSHQARISH	74
Ergashova Nilufar Sobirovna	
DEHQON XO'JALIKLARIDA QO'SHILGAN QIYMAT ZANJIRINING SHAKLLANISHI VA UNGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR	80
Azizov Shohsuvor Yuldashevich	
VERTIKAL INTEGRATSIYALASHGAN BANK TUZILMASINI "YAGONA MFO" TEKNOLOGIYASI ASOSIDA TRANSFORMATSIYA QILISH SXEMASI	84
Qo'shboqov Doniyorbek Maxramqulovich	

O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARIDA "YASHIL EKOTIZIM" VA RESURS SAMARADORLIGI (RECP)NI JORIY ETISHNING METODOLOGIK ASOSLARI HAMDA EMISSIALARNI KAMAYTIRISH SAMARADORLIGI.....	90
Do'stqobilov Ulug'bek Ibrohimovich	
TURIZM SOHASIDA OILAVIY TADBIRKORLIK TUSHUNCHALARINING MAZMUN VA MOHIYATIGA ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR	94
Pardayeva Ozoda Mamayunusovna	
СНИЖЕНИЕ ТЕХНИЧЕСКИХ И КОММЕРЧЕСКИХ ПОТЕРЬ ЭЛЕКТРОЭНЕРГИИ КАК НАПРАВЛЕНИЕ ПОВЫШЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ РАСПРЕДЕЛИТЕЛЬНЫХ СЕТЕЙ УЗБЕКИСТАНА	100
Маърупова Дилсора Абдулла кизи	
O'ZBEKISTON QURILISH SOHASIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHNING INSTITUTIONAL SHART-SHAROITLARI.....	105
Qodirov Sardorbek Isroiljon o'g'li	
АКАДЕМИЧЕСКИЕ НАВЫКИ И ОСОБЕННОСТИ ИХ ФОРМИРОВАНИЯ	113
Усманова Зумрад Исламовна	
Рахматуллаев Алижон	
Сайфитдинов Азизжон	
G'AZNACHILIK OPERATSIYALARINING BANKLIKVIDLIGINI TA'MINLASHDAGI O'RNI (SILICON VALLEY BANK MISOLIDA)	119
Axadov Shahboz Shuxrat o'g'li	
ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ТВЁРДЫМИ БЫТОВЫМИ ОТХОДАМИ В Г. ТАШКЕНТЕ: ОТ ПОЛИГОННОГО ЗАХОРОНЕНИЯ К РЕСУРЧНО-ЭНЕРГЕТИЧЕСКОМУ ИСПОЛЬЗОВАНИЮ	127
Джусупов Кубанычбек	
STRATEGIK BOSHQARUV HISOBİ AXBOROT TA'MINOTINING METODOLOGIK ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	133
Umidjon Kostayev	
DEVELOPMENT OF A METHODOLOGY FOR TEACHING STUDENTS OBJECTORIENTED PROGRAMMING IN A VIRTUAL COLLABORATIVE ENVIRONMENT USING GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE TOOLS	140
Saidova Dilfuza Ergashovna	
AUDIT SIFATI NAZORATINI TAKOMILLASHTIRISH	145
Muydinov Erkin Jamaldinovich	
THE ROLE OF E-COMMERCE IN ECONOMIC DEVELOPMENT: EVIDENCE FROM UZBEKISTAN'S DIGITAL TRANSFORMATION.....	152
Shakhriddinova Sitara Tolibjon kizi	
THE IMPACT OF SUSTAINABILITY PRACTICES IN THE AGRICULTURAL INDUSTRY IN UZBEKISTAN	157
Yorokin Ziyodullaev	
Munisa Bekmirzaeva	
РОЛЬ ЦИРКУЛЯРНОЙ ЭКОНОМИКИ В ЗЕЛЕНОМ РОСТЕ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	166
Мохамед Эйд Али Балбаа	
Усманова Азиза Алишеровна	
OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARIDA SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING INNOVATSION YO'LLARI.....	173
Shakirxodjaeva Zuxraxon Rustamxanovna	
BARQAROR RIVOJLANISH HISOBOTLARINI TUZISH MASALALARI: XALQARO TAJRIBA VA TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	180
Menglikulov Baxtiyor Yusupovich	

THE IMPACT OF SUSTAINABILITY PRACTICES IN THE AGRICULTURAL INDUSTRY IN UZBEKISTAN	184
Yorkin Ziyodullaev	
Munisa Bekmirzaeva	
TASTE OF PLACE: HOW LOCAL-INGREDIENT SOURCING AFFECTS GUEST SATISFACTION AND MENU PROFITABILITY IN HOTEL RESTAURANTS	193
Bahodirova Durdona	
Atametova Sevara	
INTERACTIONS IN CREATIVE TOURISM: RESIDENTS' PERSPECTIVES IN UZBEKISTAN.....	198
Dildora Khodjaeva Mukhamedkhodjaevna	
Jasmin Raxmidinova	
XO'JALIK YURITUVCHISUBYEKTLARNING LIKVIDLILIGINI TA'MINLASH MASALALARI	204
Bauyetdinov M.J.	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH SHAROITIDA MINTAQA TABIIY RESURLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA)	212
Safarov Otabek Abduhamidovich	
SANOAT KORXONALARIDA INNOVATION FAOLIYAT SAMARADORLIGINING NAZARIY JIHATLARI	218
O'rinov Akmaljon Axmadjonovich	
ТЕОРИИ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РИСКАМИ В БАНКОВСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	223
Убайдуллаева Мафтунахон Акмалхон кизи	
SURXONDARYO VILOYATI IQTISODIYOTIGA JALB ETILAYOTGAN INVESTITSİYALAR SAMARADORLIGI TAHLILI	230
Xatamova Manzura Ochildiyevna	
TURISTIK MAHSULOT MARKETINGI: NAZARIY ASOSLARI VA RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	240
Usmanova Zumrad Islamovna	

TURISTIK MAHSULOT MARKETINGI: NAZARIY ASOSLARI VA RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI

Usmanova Zumrad Islamovna

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

“Marketing” kafedrası dotsenti

E-mail: usmanovazumrad793@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-0283-9645>

Annotatsiya. Mazkur maqolada turistik mahsulot marketingining nazariy va amaliy jihatları tadqiq etilgan. Turistik mahsulot tushunchasining mazmun-mohiyati, uning o'ziga xos xususiyatlari hamda turistik xizmatlar bozorida marketing faoliyatini tashkil etish masalalari yoritilgan. Shuningdek, turistik mahsulotni shakllantirish, narxlash, ilgari surish va sotish jarayonlarida zamonaviy marketing instrumentlaridan foydalanishning ahamiyati asoslangan. Tadqiqot natijalari turistik korxonalar raqobatbardoshligini oshirishda raqamli marketing texnologiyalari, iste'molchilar ehtiyojlarini o'rganish va mijozlarga yo'naltirilgan yondashuv muhim omillar ekanligini ko'rsatdi. Maqolada turistik mahsulot marketingini takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: turistik mahsulot, marketing, turistik xizmatlar, turistik bozor, marketing kompleksi, raqamli marketing, turistik korxona, raqobatbardoshlik, turistik talab, turistik taklif.

Аннотация. В данной статье исследованы теоретические и практические аспекты маркетинга туристского продукта. Раскрыты сущность понятия туристского продукта, его специфические особенности, а также вопросы организации маркетинговой деятельности на рынке туристских услуг. Кроме того, обосновано значение использования современных маркетинговых инструментов в процессах формирования, ценообразования, продвижения и реализации туристского продукта. Результаты исследования показали, что цифровые маркетинговые технологии, изучение потребностей потребителей и клиентоориентированный подход являются важными факторами повышения конкурентоспособности туристских предприятий. В статье разработаны научно обоснованные предложения и рекомендации по совершенствованию маркетинга туристского продукта.

Ключевые слова: туристский продукт, маркетинг, туристские услуги, туристский рынок, маркетинговый комплекс, цифровой маркетинг, туристское предприятие, конкурентоспособность, туристский спрос, туристское предложение.

Abstract. This article examines the theoretical and practical aspects of tourism product marketing. It reveals the essence of the concept of a tourism product, its specific features, and the organization of marketing activities in the tourism services market. The article also substantiates the importance of using modern marketing tools in the processes of developing, pricing, promoting, and selling tourism products. The research findings show that digital marketing technologies, the study of consumer needs, and a customer-oriented approach are important factors in increasing the competitiveness of tourism enterprises. The article develops scientifically grounded proposals and recommendations for improving tourism product marketing.

Keywords: tourism product, marketing, tourism services, tourism market, marketing mix, digital marketing, tourism enterprise, competitiveness, tourism demand, tourism supply.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotida turizm sohasi yuqori sur'atlarda rivojlanayotgan xizmat ko'rsatish tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Turizmning milliy iqtisodiyotdagi ahamiyati uning yalpi ichki mahsulotni shakllantirish, aholi bandligini ta'minlash, valyuta tushumlarini ko'paytirish va hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishga qo'shayotgan hissasi bilan belgilanadi. Global raqobat sharoitida turistik korxonalarning samarali faoliyat yuritishi ko'p jihatdan turistik mahsulotni yaratish va uni bozorga muvaffaqiyatli taklif etishga bog'liq.

Turistik mahsulot marketingi turistlarning ehtiyoj va istaklarini aniqlash, ularni qondirishga qaratilgan mahsulot va xizmatlarni ishlab chiqish hamda bozorda samarali ilgari surish jarayonini o'z ichiga oladi.

Bugungi kunda raqamli texnologiyalarning rivojlanishi, iste'molchilar xulq-atvorining o'zgarishi va raqobatning kuchayishi turistik mahsulot marketingini takomillashtirishni taqozo etmoqda. Shu bois turistik korxonalar marketing faoliyatida bozor talabini muntazam tahlil qilish, xizmat sifati va mijozlar bilan aloqalarni yaxshilash muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur jihatlar turistik mahsulotning bozordagi jozibadorligini oshirish va uning raqobatbardoshligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Turistik mahsulot marketingi sohasida ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan tadqiqotlar olib borilgan. Jumladan, F. Kotler marketingni iste'molchilar ehtiyojlarini aniqlash va qondirishga qaratilgan ijtimoiy-boshqaruv jarayoni sifatida talqin etadi. A. P. Durovich turistik marketingni turistik korxonalar faoliyati samaradorligini ta'minlovchi muhim boshqaruv vositasi sifatida baholaydi.

J. Krippendorf, V. Middleton, S. Medlik kabi olimlar turistik mahsulotning tarkibi, uning iste'mol xususiyatlari va bozorda ilgari surish mexanizmlarini tadqiq qilganlar. Ularning fikricha, turistik mahsulot moddiy va nomoddiy elementlarning kompleks yig'indisidan tashkil topadi.

Mahalliy olimlar tomonidan ham turizm sohasida marketing faoliyatini rivojlantirish, turistik xizmatlar sifatini oshirish va milliy turistik mahsulot raqobatbardoshligini ta'minlash masalalari keng o'rganilmoqda. Biroq raqamli iqtisodiyot sharoitida turistik mahsulot marketingini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha tadqiqotlar olib borish zarurati saqlanib qolmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida ilmiy bilishning tizimli tahlil, qiyosiy tahlil, induksiya, deduksiya, iqtisodiy-statistik tahlil va mantiqiy umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Shuningdek, turistik mahsulot marketingi bo'yicha ilmiy adabiyotlar, xalqaro tajribalar va sohaga oid nazariy yondashuvlar tahlil qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bugungi kunda turistik mahsulot turistning sayohat davomidagi ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiluvchi xizmatlar, tovarlar va taassurotlar majmuasidir. U quyidagi tarkibiy qismlardan tashkil topadi:

- transport xizmatlari;
- joylashtirish xizmatlari;
- ovqatlanish xizmatlari;
- ekskursiya va madaniy xizmatlar;
- ko'ngilochar tadbirlar;
- qo'shimcha turistik xizmatlar.

Turistik mahsulot marketingi kompleksi turistik korxonaning bozordagi raqobatbardoshligini ta'minlashga xizmat qiluvchi o'zaro bog'liq marketing elementlari yig'indisidan iborat. Turizm sohasida marketing kompleksi an'anaviy 4P (Product, Price, Place, Promotion) konsepsiyasi asosida shakllantiriladi. Mazkur elementlarning samarali uyg'unlashuvi turistik mahsulotning bozorda muvaffaqiyatli joylashuvi va iste'molchilar talabini qondirish imkonini beradi.

Turistik mahsulot marketing kompleksining asosiy elementi mahsulot (Product) hisoblanadi. Turistik mahsulot transport, joylashtirish, ovqatlanish, ekskursiya, ko'ngilochar va boshqa qo'shimcha xizmatlarni o'z ichiga olgan kompleks taklif sifatida namoyon bo'ladi. Shu sababli uni shakllantirishda turistlarning ehtiyojlari, qiziqishlari, sayohat maqsadlari va iste'mol afzalliklarini chuqur o'rganish muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy sharoitda turistik mahsulot nafaqat xizmatlar majmuasi, balki turistlarda ijobiy taassurot va emotsiyalar hosil qiluvchi qiymat sifatida ham qaraladi.

Marketing kompleksining ikkinchi muhim tarkibiy qismi narx (Price) siyosati hisoblanadi. Turistik mahsulot narxini belgilashda xizmatlar tannarxi, bozor konyunkturasi, raqobatchilar takliflari va turistlarning to'lov qobiliyati inobatga olinadi. Samarali narx siyosati turistik korxonaga bir vaqtning o'zida ham foydalilikni ta'minlash, ham mijozlar uchun jozibador taklifni shakllantirish imkonini beradi. Ayniqsa, mavsumiy chegirmalar, dinamik narxlash va maxsus paket takliflardan foydalanish turistik mahsulot sotuvlarini rag'batlantirishda muhim vosita hisoblanadi.

Taqsimot siyosati (Place) turistik mahsulotni iste'molchilarga yetkazish mexanizmlarini qamrab oladi. Turistik xizmatlarni sotish jarayoni an'anaviy turistik agentliklar, turoperatorlar, onlayn bronlash platformalari, korporativ sotuv kanallari hamda mobil ilovalar orqali amalga oshiriladi. Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi natijasida elektron tijorat vositalari turistik mahsulotlarni taqsimlashning eng

samarali kanallaridan biriga aylandi. Bu esa turistlarga xizmatlarni tezkor taqqoslash, tanlash va xarid qilish imkoniyatini yaratmoqda.

Marketing kompleksining to'rtinchi elementi ilgari surish siyosati (Promotion) bo'lib, u turistik mahsulot haqida ma'lumot tarqatish va potensial mijozlarda xarid qilish istagini shakllantirishga qaratilgan. Turizm sohasida reklama, jamoatchilik bilan aloqalar (PR), sotuvlarni rag'batlantirish, shaxsiy sotuvlar, kontent marketingi va ijtimoiy tarmoqlar marketingi keng qo'llaniladi. Ayniqsa, raqamli marketing vositalari turistik korxonalarga maqsadli auditoriya bilan samarali muloqot qilish, brend imijini shakllantirish va mijozlar loyalligini oshirish imkonini bermoqda.

Shunday qilib, turistik mahsulot marketingi kompleksi mahsulot, narx, taqsimot va ilgari surish elementlarining o'zaro uyg'unligi asosida shakllanadi. Ushbu elementlarning har biri turistik mahsulotning bozordagi muvaffaqiyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi hamda turistik korxonalarining raqobatbardoshlikni oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Raqamli marketingning ahamiyati

Zamonaviy sharoitda raqamli marketing turistik mahsulot marketingining ajralmas qismiga aylangan. Internet texnologiyalari turistik korxonalarga quyidagi imkoniyatlarni taqdim etadi:

- maqsadli auditoriyani aniq segmentlash;
- iste'molchilar bilan tezkor muloqot o'rnatish;
- marketing xarajatlarini qisqartirish;
- xizmatlarni onlayn sotish imkoniyatlarini kengaytirish;
- brend imijini shakllantirish.

Ijtimoiy tarmoqlar, qidiruv tizimlari marketingi (SEO va SEM), elektron pochta marketingi hamda influenser marketingi turistik mahsulotlarni ilgari surishda samarali vositalar hisoblanadi.

Turistik mahsulot raqobatbardoshligini oshirish omillari

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, turistik mahsulot raqobatbardoshligi quyidagi omillarga bog'liq:

- xizmatlar sifati;
- narx va sifat mutanosibligi;
- turistik infratuzilmaning rivojlanganligi;
- innovatsion xizmatlarning joriy qilinishi;
- brendning tanilganlik darajasi;
- raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi;
- mijozlar ehtiyojlarini chuqur o'rganish.

Turistik mahsulot marketingini samarali tashkil etish mazkur omillarning o'zaro uyg'unligini ta'minlashni talab etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari turistik mahsulot marketingi turistik korxonalarining bozordagi muvaffaqiyatini ta'minlovchi strategik omil ekanligini ko'rsatdi. Turistik mahsulotning kompleks xususiyatga egaligi marketing faoliyatini tizimli tashkil etishni talab qiladi.

Olib borilgan tahlillar asosida quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

1. Turistik mahsulotlarni shakllantirishda bozor segmentatsiyasi va iste'molchilar ehtiyojlarini chuqur tahlil qilish zarur.
2. Turistik korxonalar faoliyatida raqamli marketing texnologiyalari va onlayn sotuv platformalaridan keng foydalanish maqsadga muvofiq.
3. Milliy turistik mahsulot brendini xalqaro bozorlarda targ'ib qilish mexanizmlarini takomillashtirish lozim.
4. Turistik xizmatlar sifatini baholash va monitoring qilishning zamonaviy tizimlarini joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.
5. Turistik mahsulotlarni diversifikatsiya qilish orqali yangi bozor segmentlarini jalb etish imkoniyatlarini kengaytirish zarur.
6. Turistik korxonalarda CRM tizimlari va sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish mijozlar bilan munosabatlarni samarali boshqarish imkonini beradi.

Shunday qilib, turistik mahsulot marketingini takomillashtirish turistik xizmatlar bozorida raqobatbardoshlikni oshirish, turistlar oqimini ko'paytirish va turizm sohasining barqaror rivojlanishini ta'minlashning muhim shartlaridan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Kotler, P., Bowen, J. T., Makens, J. C., & Baloglu, S. (2021). Marketing for Hospitality and Tourism. 8th ed. Pearson Education.
2. Durovich, A. P. (2022). Marketing v turizme: uchebnoye posobiye. Moscow: INFRA-M.
3. Krippendorf, J. (1971). Marketing et tourisme. Bern: Herbert Lang; Frankfurt am Main: Peter Lang.
4. Middleton, V. T. C., Fyall, A., Morgan, M., & Ranchhod, A. (2009). Marketing in Travel and Tourism. 4th ed. Oxford: Butterworth-Heinemann.
5. Medlik, S., & Middleton, V. T. C. (1973). Product formulation in tourism. Tourism and Marketing, 13, 173–201.
6. Buhalis, D. (2003). eTourism: Information Technology for Strategic Tourism Management. Harlow: Pearson Education.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/3

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>